

NECÂSET

(النجاسة)

Bazı nesnelere
dinin pis sayılması anlamında
fıkıh terimi
(bk. TAHÂRET).

NECÂŞİ, Ahmed b. Ali

(أحمد بن علي النجاشي)

Ebü'l-Hüseyn (Ebü'l-Abbâs) Ahmed
b. Ali b. Ahmed b. Abbâs
en-Necâşî el-Esedî
(ö. 450/1058)

İmâmiyye Şiâsi'na mensup
tarih ve biyografi âlimi.

372 yılı Saferinde (Ağustos 982) Bağdat'ta doğdu. Şii âlimi Şeyh Sadûk'un öğrencisi olan babası gibi dedesi de ulemâdandı; atalarından Abdullah ise Ahvaz valilerindendi. Ailesinin Kûfe asıllı olması sebebiyle bazan İbnü'l-Küfî diye anılmışsa da dedelerinden İbn Abbas en-Necâşî'ye nisbetle daha çok Necâşî nisbesiyle tanınmıştır. Öğrenimini Bağdat'ta babasından başka Şeyh Müfid, Ebû Abdullah Hüseyin b. Ubeydullah el-Gadâirî ve İbnü'l-Cündî diye tanınan Ebü'l-Hasan Ahmed b. Muhammed gibi Şii âlimlerinin yanında yaptı; ayrıca arkadaşı Şeyhü'ttâife Ebû Ca'fer et-Tûsî ile birlikte onun hocalarının derslerine katılarak kendini yetiştirdi. Dinlediği çok sayıda hocanın rivayetlerini ve kitaplarını nakletme icâzeti aldı. Hayatı boyunca başta Ahmed b. Nûh es-Seyrâfî, Ahmed b. Abdûn, Ahmed b. Cündî, Hüseyin b. Ubeydullah el-Gadâirî ve Küleynî'nin öğrencilerinden bir grup olmak üzere çok sayıda Şii hadis ve ricâl âlimiyle irtibat kurdu ve onlardan rivayette bulundu. Öğrencilerinin en tanınmışları Ebû Ca'fer et-Tûsî, Ebû's-Samsâm Zülfikar b. Ma'bed el-Hasenî ve Ebü'l-Hasan Süleyman b. Hasan es-Sihreştî'dir.

Hayatını Bağdat'ta geçiren Necâşî dinî ve ilmî amaçlarla bazı seyahatler gerçekleştirdi. İlkın 400 (1010) yılında Necef'e giderek Hz. Ali'nin kabrini ziyaret etti. Bu arada Ebû Abdullah Hüseyin el-Bûşencî'den onun 'Ame'lü's-sulâtân adlı eserinin rivayeti konusunda icâzet aldı. Ayrıca Hibetullah b. Ahmed el-Kâtib isimli bir ricâl âliminden yararlandı (er-Ricâl, II, 408-409). Birkaç defa Kûfe'ye gitti ve başta Hasan b. Ahmed el-İclî olmak üzere ileri gelen hadisçilerle görüşüp rivayet nakli ve bilgi alışverişinde bulundu. Diğer taraftan

onuncu ve on birinci imamlar Ali el-Hâdî ile Hasan el-Askerî'nin kabirlerinin yer aldığı Sâmerâ'da Kâdî Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Yûsuf'tan, Muhammed b. İbrâhim el-İmâm'ın Ca'fer es-Sâdik'tan naklettiği kitabının bir nüshasını dinledi (a.g.e., II, 54). Necâşî'nin hangi tarihte ve nerede öldüğü konusunda çağdaşları tarafından verilmiş herhangi bir bilgi yoktur. Daha sonraki İmâmiyye âimleri, İbnü'l-Mutahhar el-Hillî'nin er-Ricâl (Hülâşatü'l-akvâl) adlı eserine dayanarak onun 450 yılı Cemâziyelevvel ayında (Temmuz 1058) Sâmerâ yakınlarında küçük bir yerleşim merkezi olan Matîrâbâd'da vefat ettiğini yazmaktadır.

Eserleri. 1. *Ricâlü'n-Necâşî (Kitâbü'r-Ricâl, Fihrisü esmâ'i muşannifi's-Şi'a)*. Müellifin günümüze ulaşan tek eseridir. Necâşî mukaddimesinde Şiâ muhaliflerinden birinin, "İmâmiyye'nin selefleri arasında eser veren müellif yoktur" şeklindeki sözü üzerine telif ettiğini söylediği bu çalışmada sayıları 1270'e ulaşan Şii-İmâmî musannif, müellif ve râvilerini eserleri, ilmî durumları ve başkalarının haklarında yaptıkları değerlendirmelerle birlikte ele almıştır. Şiâ ricâlîyle ilgili bilinen eserler içinde önemli bir yere sahip olan bu çalışma, bir kısım âlimler tarafından (meselâ bk. Hasan es-Sadr, s. 268) metodu ve kişileri inceleme tarzı itibarıyla benzerlerinden üstün tutulmaktadır. 420 (1029) yılından sonra yazıldığı sanılan eserin ilk taş baskısı Bombay'da (1317), bir diğer taş baskısı İran'da Matbaa-i Mustafavî'de gerçekleştirilmiştir. Eserin ilmî neşri, Meşhed er-Ravzatü'r-Radaviyye ve Tebriz Mektebütü'l-Ehliyye yazma nüshalarına dayanarak Muhammed Cevâd en-Nâinî tarafından iki cilt halinde yapılmış (Beyrut 1408/1988), çağdaş araştırmacılardan Muhammed Ali Ebtahî İsfahânî kitaba *Tehzîbü'l-makâl fi tenkihî 'ilmi'r-ricâl* adıyla geniş bir şerh yazmıştır (Tahran 1317). 2. *el-Kûfe ve mâ fihâ mine'l-âşâr ve'l-fezâ'il*. 3. *Ensâbü Benî Naşr b. Ku'ayn ve eyyâmühüm ve eş'ârühüm*. Eserde müellifin soyunun geldiği Benî Nasr ile ilgili olaylar ve şiihlere yer verilmektedir. 4. *el-Cum'a ve mâ verede fihi mine'l-a'mâl*. 5. *Muhtaşarü'l-envâr ve mevâzî'n-nücüm elletî semmethâ el-'Arab*. 6. *Ahbârü'l-vükelâ'ti'l-erba'a*. İmâmiyye'nin on ikinci imamının gaybûbetinden sonra onun vekilleri kabul edilen dört sefirle ilgilidir (er-Ricâl, I, 254; Tebrizî, VI, 135).

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed b. Ali en-Necâşî, er-Ricâl (nşr. M. Cevâd en-Nâinî), Beyrut 1408/1988, I, 252-254; II, 54, 408-409; ayrıca bk. neşredenin girişi, I, 5-38, 52-

56; Bahrülulûm-i Tabâtabâi, *Ricâlü's-seyyid Bahri'l-ulûm: el-Fevâ'idü'r-ricâliyye* (nşr. M. Sâdik Bahrülulûm - Hüseyin Bahrülulûm), Tahran 1944, II, 35-43; Tebrizî, *Reyhânetü'l-edeb*, Tebriz, ts., VI, 134-135; Hasan es-Sadr, *Te'sisü's-Şi'a*, Beyrut 1401/1981, s. 267-268; Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *ez-Zerî'a ilâ teşâni'î's-Şi'a*, X, 154; Ebü'l-Kâsım el-Hûi, *Mu'cemü ricâlî'l-hadis*, Beyrut 1403/1983, II, 156-157; Muhammed b. Ali Erdebilî, *Câmi'u'r-ruvât*, Beyrut 1403/1983, I, 54-55; A'yânü's-Şi'a, III, 30-38; Nâhid Bâkırî, "Ricâl-i Necâşî", *DMT*, VI, 173-174.

MUSTAFA ÖZ

NECÂŞİ, Kays b. Amr

(كيس بن عمرو النجاشي)

Ebü'l-Hâris (Ebü'l-Mehâsin) Kays
b. Amr b. Mâlik el-Hârisî
en-Necâşî
(ö. 40/660 yılı civarı)

Muhadram hiciv şairi.

Câhiliye devrinde Yemen'in Negrân şehrinde doğdu. Soyu Kehlân'ın kolu Benî Hâris b. Kâ'b'a dayanır. Necâşî nisbesini annesinin Habeşistanlı oluşundan veya ten renginin Habeşler'inkine benzermesinden dolayı almıştır. Necran'dan ayrılıp önce Hicaz'a, ardından Kûfe'ye gidip yerleşti. Yemen'den Hz. Ömer'e gelen bir heyet içinde yer aldığı için onun Hicaz'a gelişi tarihinin üçüncü halife dönemine rastladığı sanılmaktadır. Gerek Câhiliye devrinde gerek İslâm döneminde özellikle hiciv türü şiirleriyle ün yapmıştır.

Necâşî, Necran'da iken Medine'de evli bulunan akrabasından bir kadını şiirine konu ettiği gerekçesiyle Hassân b. Sâbit'in oğlu Abdurrahman'ı hicveden şiirler söyledi. Daha sonra Abdurrahman ile Zülme-câz panayırında ve Mekke'de karşılaşp onunla atışmaya girdi. Mekke'deki atışmalarında Abdurrahman mağlûp olunca Hassân oğluna yardım etmek zorunda kaldı. Bazı kaynaklarda Abdurrahman'ın üstün geldiği de kaydedilir. Necâşî'nin Benî Aclân'dan İbn Mukbil diye tanınan Temîm b. Übey ile ağır hicivleşmeleri Hz. Ömer zamanında başladı ve Hz. Ali döneminin sonlarına kadar sürdü. Onun İbn Mukbil'e satışmaları kabilesi olan Benî Aclân'a da yönelince kabile ileri gelenleri Hz. Ömer'e başvurdu. Hz. Ömer de Necâşî'nin hiciv söylemesini yasakladı, hatta söylemesi halinde onu dilini kesmekle tehdit etti veya hapse attırdı (İbn Mukbil, neşredenin girişi, s. 10-14; İbn Kuteybe, s. 247-248).

Necâşî müslüman olmuşsa da kaynaklarda inancı zayıf ve kendisi "fâsik" bir kişi olarak nitelendirilmiştir. Şaraba olan düş-